

Spadek w Unii Europejskiej - nowe regulacje prawne, które ułatwią załatwianie transgranicznych spraw spadkowych

1. Informacja wstępna

Od 17 sierpnia 2015 r. zacznie obowiązywać *rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego* (dalej: „rozporządzenie”). Razem z nim wejdzie w życie *ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw*, która uzupełnia to rozporządzenie w zakresie niezbędnym do jego skutecznego stosowania w Polsce.

Nowe regulacje powinny ułatwić obywatelom UE, w tym obywatelom Polski, załatwianie transgranicznych spraw spadkowych.

2. Zakres terytorialny, czyli w jakich państwach rozporządzenie będzie obowiązywać

Rozporządzenie wiąże 25 państw członkowskich UE, w tym Polskę, tzn. będzie obowiązywać we wszystkich państwach członkowskich za wyjątkiem Danii, Irlandii i Wielkiej Brytanii.

3. Zakres przedmiotowy, czyli jakich spraw dotyczy rozporządzenie i co reguluje

- Rozporządzenie dotyczy wszelkich spraw spadkowych, czyli spraw dotyczących dziedziczenia po osobach zmarłych. Najczęstszymi przykładami takich spraw są sprawy o stwierdzenie nabycia spadku oraz sprawy o dział spadku.
- Rozporządzenie nie dokonuje harmonizacji materialnego prawa spadkowego, tzn. nie określa w szczególności, jakie są podstawy dziedziczenia; jakie osoby, w jakiej kolejności i w jakich częściach dziedziczą po zmarłym; na jakich zasadach spadkobiercy odpowiadają za długi spadkowe; itp, itd. Rozporządzenie nie określa też

organów ani procedur, w których załatwiane są sprawy spadkowe. Wszystkie te kwestie pozostawione są do regulacji poszczególnym państwom członkowskim.

- Rozporządzenie reguluje natomiast: zasady jurysdykcji w sprawach spadkowych, czyli zasady, według których ustala się, sądy którego państwa członkowskiego Unii Europejskiej są właściwe do załatwienia danej sprawy; zasady ustalania prawa właściwego w sprawach spadkowych, czyli zasady, na podstawie których ustala się, prawo którego państwa należy stosować w danej sprawie; zasady uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń w sprawach spadkowych, czyli warunki, od których spełnienia zależy, czy orzeczenie w sprawie spadkowej wydane w jednym państwie będzie rodziło skutki także w innym państwie. Kwestie te, wbrew pozorom, mogą okazać się niezwykle istotne dla ostatecznego wyniku danej sprawy spadkowej.
- Nadto rozporządzenie wprowadza nowy dokument ułatwiający wykazywanie praw do spadku w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej w postaci tzw. europejskiego poświadczenia spadkowego.

4. Zakres czasowy, czyli do których spraw spadkowych stosuje się rozporządzenie, biorąc pod uwagę datę śmierci spadkodawcy

Rozporządzenie stosuje się zasadniczo do spraw spadkowych po osobach, które umrą w dniu lub po dniu 17 sierpnia 2015 r. Do spraw spadkowych po osobach zmarłych przed tą datą, w kwestiach objętych rozporządzeniem, w dalszym ciągu stosować się będą przepisy dotychczasowe, tj. przede wszystkim przepisy ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Księga czwarta – Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego) oraz ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe.

5. Podstawowe cele i zasady

Rozporządzenie ma przede wszystkim na celu:

- zwiększenie pewności prawa i przewidywalności rozstrzygnięć sądowych w transgranicznych sprawach spadkowych, co jest szczególnie istotne z perspektywy spadkodawców, którzy chcą „zaplanować” dziedziczenie po sobie,
- uproszczenie i ułatwienie załatwiania transgranicznych spraw spadkowych, w tym wykazywania praw do spadku, co jest szczególnie istotne z perspektywy spadkobierców.

Realizacji tych celów ma służyć przede wszystkim:

- przyjęcie wspólnych dla wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej, w których będzie obowiązywać rozporządzenie, zasad dotyczących jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń. Dzięki temu istotnie ograniczy się spory wynikające z dotychczasowych różnic w prawie poszczególnych państw członkowskich, dotyczące tego, w którym państwie powinna być rozstrzygana dana sprawa spadkowa i w oparciu o jakie prawo oraz ułatwi posługiwanie się orzeczeniem w sprawie spadkowej wydanym w jednym państwie członkowskim Unii Europejskiej w innych państwach członkowskich;
- przyjęcie zasady: *jeden spadek – jeden sąd – jedno prawo* jako kierunkowego założenia dla załatwiania transgranicznych spraw spadkowych. Chodzi o to, aby wszystkie kwestie dotyczące całego spadku po danej osobie, tj. wszystkich jego składników majątkowych, niezależnie od tego, w jakim państwie się one znajdują, były rozstrzygane przez sądy tylko jednego państwa członkowskiego, w oparciu o przepisy tylko jednego prawa – najlepiej tego, które obowiązuje w państwie sądu. W ten sposób uniknie się konieczności prowadzenia postępowań w kilku państwach członkowskich Unii Europejskiej, przy zastosowaniu przepisów prawnych różnych państw, co pozwoli zaoszczędzić czas i obniżyć koszty.

6. Podstawowe pojęcia

- **Transgraniczna sprawa spadkowa** – sprawa spadkowa (np. sprawa o stwierdzenie nabycia spadku), w której występuje jakiś element zagraniczny, tzn. elementy istotne dla danej sprawy spadkowej zlokalizowane są (albo mają związek) w więcej niż jednym państwie, np.: spadkodawca miał ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Polsce, ale w skład spadku po nim wchodzi m.in. własność nieruchomości położonej w Hiszpanii; spadkodawca – obywatel polski – miał ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Niemczech, ale wybrał jako prawo właściwe prawo polskie;
- **Miejsce zwykłego pobytu** – miejsce, w którym dana osoba zazwyczaj przebywa i w którym znajduje się główne centrum egzystencji tej osoby. O uznaniu danego miejsca za miejsce zwykłego pobytu przesądzają przede wszystkim okoliczności natury faktycznej, takie jak: czas trwania i regularność obecności danej osoby w danym państwie, warunki i powody tej obecności, które wskazują na ściśle i stabilny związek

z danym państwem. Element woli (zamiary, plany) nie ma istotnego znaczenia, co odróżnia miejsce zwykłego pobytu od miejsca zamieszkania w rozumieniu prawa polskiego.

W kontekście zjawiska migracji zarobkowej, powszechnego m.in. także w Polsce, istotne jest, że nawet długotrwały pobyt za granicą w celach zawodowych czy zarobkowych nie musi jeszcze oznaczać, że dana osoba ma tam miejsce zwykłego pobytu, jeżeli zachowała ścisły i stabilny związek z dotychczasowym państwem (np. pozostawiła w nim dom i część rodziny, z którą pozostaje w stałym bliskim kontakcie, odwiedza ją i utrzymuje). W takich sytuacjach można uznać, że miejsce zwykłego pobytu danej osoby wciąż zlokalizowane jest w dotychczasowym państwie. Oczywiście ostateczna ocena w konkretnej sprawie zawsze należy do sądu.

- **Jurysdykcja** – kompetencja sądów danego państwa do rozstrzygnięcia określonych spraw (np. jurysdykcja przysługuje sądom polskim albo sądom niemieckim). O tym, sądom którego państwa przysługuje taka kompetencja, decyduje przyjęty w danym akcie prawnym łącznik jurysdykcji, czyli kryterium, według którego ustala się tę kompetencję. Przykładowo, może to być miejsce zamieszkania spadkodawcy, miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy, obywatelstwo spadkodawcy czy miejsce położenia majątku należącego do spadku.
- **Umowa prorogacyjna** – umowa, w której zainteresowani sami ustalają, sądy którego państwa będą mieć jurysdykcję do załatwienia danej sprawy. O tym czy taka umowa jest dopuszczalna w danej sprawie i jakie warunki musi spełniać, rozstrzygają właściwe przepisy regulujące problematykę jurysdykcji dla określonego rodzaju spraw.
- **Prawo właściwe** – prawo państwa, które należy stosować przy rozstrzygnięciu danej sprawy (np. prawo polskie albo prawo francuskie). O tym, prawo którego państwa jest właściwe dla danej sprawy, decyduje przyjęty w danym akcie prawnym łącznik prawa właściwego, czyli kryterium, według którego ustala się to prawo. Przykładowo, tak jak w przypadku jurysdykcji, może to być miejsce zamieszkania spadkodawcy, miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy, obywatelstwo spadkodawcy czy miejsce położenia majątku należącego do spadku.
- **Wybór prawa** – oświadczenie osoby zainteresowanej, która sama określa, prawo którego państwa ma być stosowane do danej sprawy. Tak jak w przypadku umów

prorogacyjnych, o tym, czy taki wybór jest dopuszczalny i jakie warunki musi spełniać, decydują właściwe przepisy regulujące problematykę prawa właściwego dla określonego rodzaju spraw.

- **Uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczenia** – rozciągnięcie skutków orzeczenia wydanego w jednym państwie na inne państwo. Zasadą jest, że orzeczenie wydane np. przez polski sąd rodzi skutki tylko w Polsce. Aby orzeczenie to było skuteczne także np. w Niemczech, konieczne jest jego uznanie lub stwierdzenie wykonalności w tym państwie. Wymaga to spełnienia przez orzeczenie pewnych warunków określonych we właściwych przepisach regulujących problematykę uznawania i stwierdzania wykonalności zagranicznych orzeczeń w określonej kategorii spraw. Może też wymagać dopełnienia za granicą dodatkowych procedur. Uznanie lub stwierdzenie wykonalności w danym państwie orzeczenia w sprawie spadkowej pozwoli uprawnionemu np. uzyskać dostęp do środków pieniężnych zdeponowanych przez spadkodawcę w banku w tym państwie lub odzyskać inne pozostawione tam składniki majątku spadkowego.
- **Europejskie poświadczenie spadkowe** – nowy rodzaj dokumentu potwierdzającego, że osoba w nim wymieniona posiada określone w tym dokumencie prawa do spadku. Podobną rolę pełni obecnie w Polsce sądowe postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku oraz notarialny akt poświadczenia dziedziczenia. Wydawane w jednolitej co do zasady procedurze i według identycznego wzoru we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej, w których będzie obowiązywać rozporządzenie, ułatwi zainteresowanym wykazywanie praw do spadku w innych państwach członkowskich. Dla swej skuteczności poza granicami państwa, w którym zostanie wydane, nie będzie bowiem wymagało uznania lub stwierdzenia wykonalności.

7. Co się zmieni w odniesieniu do jurysdykcji

- Rozporządzenie wprowadza jako zasadnicze kryterium jurysdykcji w sprawach spadkowych ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy. Oznacza to, że co do zasady jurysdykcję w danej sprawie spadkowej posiadać będą sądy państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w którym spadkodawca miał w chwili śmierci

miejsce zwykłego pobytu, niezależnie od obywatelstwa spadkodawcy czy miejsca położenia majątku spadkowego, w tym nieruchomości.

Jest to istotna różnica w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego w Polsce. Obecnie sądy polskie mają jurysdykcję w sprawach spadkowych, jeżeli spełnione jest jedno z następujących kryteriów: spadkodawca w chwili śmierci był obywatelem polskim lub miał w Polsce miejsce zamieszkania bądź zwykłego pobytu lub w Polsce znajdował się majątek spadkowy bądź jego znaczna część. Ponadto sądy polskie mają obecnie wyłączną jurysdykcję w sprawie spadkowej, która dotyczy nieruchomości położonej w Polsce.

Zmiany te mają znaczenie przede wszystkim dla tych obywateli polskich (i ich rodzin), którzy wyjechali z Polski i zmienili swoje miejsce zwykłego pobytu lub mają zamiar to uczynić. W tych bowiem przypadkach jurysdykcja w dotyczących ich sprawach spadkowych przysługiwać będzie – co do zasady – nie sądom polskim, tylko sądom innego państwa, a zatem kwestie spadkowe trzeba będzie załatwiać za granicą.

- Rozporządzenie przewiduje także pewne odstępstwa od opisanej wyżej zasady jurysdykcji, a nadto pewne kryteria uzupełniające dotyczące jej ustalania, które znajdują zastosowanie w sytuacji, gdy miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy w chwili śmierci nie znajdowało się w żadnym państwie członkowskim Unii Europejskiej związanym rozporządzeniem.
- Najważniejsze odstępstwo od jurysdykcji opartej na kryterium miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy w chwili śmierci polega na możliwości zawarcia przez spadkobierców umowy prorogacyjnej, która odmiennie określi jurysdykcję w danej sprawie spadkowej (jest to kolejna istotna zmiana w stosunku do obecnego stanu prawnego w Polsce: polskie przepisy przewidują dziś taką możliwość tylko w odniesieniu do niektórych rodzajów spraw spadkowych, takich jak dział spadku). Umowa taka jest jednak dopuszczalna tylko wtedy, gdy spadkodawca dokonał wyboru prawa i może przyznawać jurysdykcję sądom tylko tego państwa, którego prawo wybrał spadkodawca jako prawo właściwe. Ze względu na to, że spadkodawca może wybrać jako prawo właściwe tylko prawo ojczyście, tj. prawo państwa, którego jest obywatelem (o czym niżej), w praktyce oznacza to, że zawarcie umowy prorogacyjnej będzie prowadziło do jurysdykcji sądów państwa obywatelstwa spadkodawcy.

To rozwiązanie może być przydatne dla tych obywateli polskich (i ich rodzin), którzy wyjechali z Polski i zmienili swoje miejsce zwykłego pobytu. W przypadku dokonania przez nich wyboru prawa polskiego jako prawa właściwego dla spadku oraz zawarcia przez ich spadkobierców umowy prorogacyjnej, przyznającej jurysdykcję sądom polskim, sprawa spadkowa mogłaby być załatwiana w Polsce, a nie za granicą.

- W sytuacji, w której spadkodawca w chwili śmierci nie miał miejsca zwykłego pobytu w żadnym państwie członkowskim Unii Europejskiej związanym rozporządzeniem, zastosowanie mogą znaleźć uzupełniające kryteria ustalania jurysdykcji. Najważniejszym z nich jest miejsce położenia majątku spadkowego. Ustalenie jurysdykcji na podstawie tego kryterium możliwe jest jednak tylko wtedy, gdy spadkodawca był w chwili śmierci obywatelem danego państwa członkowskiego Unii Europejskiej albo przynajmniej miał wcześniej w tym państwie, nie dawniej jednak niż 5 lat przed wniesieniem przez spadkobierców sprawy spadkowej do sądu, miejsce zwykłego pobytu. W praktyce oznacza to np., że na podstawie omawianego kryterium sądy polskie będą miały jurysdykcję w sprawie spadkowej obywatela polskiego, który w chwili śmierci miał miejsce zwykłego pobytu w Kanadzie lub Wielkiej Brytanii, jeżeli w Polsce znajdują się jakieś składniki majątku spadkowego.

8. Co się zmieni w odniesieniu do prawa właściwego

- Tak jak w przypadku jurysdykcji, również w odniesieniu do prawa właściwego dla spraw spadkowych rozporządzenie wprowadza jako zasadnicze kryterium jego ustalania ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy. Oznacza to, że co do zasady prawem właściwym dla danej sprawy spadkowej będzie prawo państwa, w którym spadkodawca miał w chwili śmierci miejsce zwykłego pobytu, niezależnie od obywatelstwa spadkodawcy czy miejsca położenia majątku spadkowego.

Jest to istotna różnica w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego w Polsce. Zgodnie z obecnym uregulowaniem prawa polskiego, o ile spadkodawca nie dokonał wyboru prawa, prawem właściwym dla jego sprawy spadkowej jest prawo ojczyste spadkodawcy z chwili śmierci, czyli prawo państwa jego obywatelstwa.

- Rozporządzenie przewiduje także ograniczoną możliwość wyboru prawa przez spadkodawcę. Spadkodawca może wybrać jako prawo właściwe dla jego sprawy spadkowej tylko prawo państwa, którego jest obywatelem w chwili wyboru lub w

chwili śmierci (to także zmiana w stosunku do obecnej regulacji prawa polskiego: polskie przepisy przewidują obecnie możliwość wyboru prawa ojczystego spadkodawcy, prawa jego miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu w chwili śmierci). Wyboru prawa dokonuje się przez złożenie stosownego oświadczenia. Może to być część testamentu albo samodzielne oświadczenie w formie wymaganej dla testamentu. Z oświadczenia powinno wyraźnie wynikać, że spadkodawca wybiera określone prawo jako prawo właściwe dla spadku po nim.

9. Co się zmieni w zakresie uznawania i stwierdzania wykonalności

- Rozporządzenie jest pierwszym aktem prawnym, który ustala wspólne dla wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej, w których będzie obowiązywać rozporządzenie, zasady uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń w sprawach spadkowych. Do tej pory każde z tych państw decydowało samodzielnie w swoim prawie, czy i na jakich warunkach uznawać i stwierdzać wykonalność orzeczeń w sprawach spadkowych pochodzących z innych państw członkowskich Unii Europejskiej. Nowa regulacja ułatwi więc rozciągnięcie skuteczności polskich orzeczeń w sprawach spadkowych na pozostałe państwa członkowskie Unii Europejskiej związane rozporządzeniem, dzięki czemu nie będzie potrzeby prowadzenia odrębnych postępowań w tej samej sprawie spadkowej w tych państwach.
- Warunki, jakie musi spełnić orzeczenie w sprawie spadkowej, aby możliwe było jego uznanie lub stwierdzenie wykonalności w innym państwie członkowskim, są jednakowe dla wszystkich państw członkowskich związanych rozporządzeniem. Ich liczba jest ograniczona. Chodzi przede wszystkim o brak oczywistej sprzeczności uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego państwa, w którym orzeczenie ma być uznane lub w którym ma być stwierdzona jego wykonalność. Inny warunek to np. respektowanie pewnych uprawnień procesowych wszystkich zainteresowanych w postępowaniu, w którym wydano orzeczenie, które ma być uznane lub którego wykonalność ma być stwierdzona (chodzi o prawidłowe doręczenie pozwu lub innego pisma wszczynającego postępowanie).

- Rozporządzenie przewiduje, że uznanie orzeczenia następuje automatycznie. Oznacza to, że orzeczenie rodzi skutki w innym państwie członkowskim UE związanym rozporządzeniem (może np. służyć zainteresowanemu do wykazania jego praw do spadku wobec organu czy innej instytucji w danym państwie) bez potrzeby przeprowadzania jakiegokolwiek dodatkowego postępowania w tym państwie. Zainteresowany może jednak wystąpić w tym państwie z wnioskiem o formalne uznanie tego orzeczenia.
- Natomiast stwierdzenie wykonalności orzeczenia (które jest potrzebne, gdy orzeczenie ma być przymusowo wykonywane w innym państwie członkowskim, np. służyć zainteresowanemu do odebrania przedmiotów należących do spadku znajdujących się wbrew orzeczeniu we władaniu innego spadkobiercy) wymaga przeprowadzenia w państwie członkowskim, w którym orzeczenie ma być wykonywane, dodatkowego postępowania przed sądem. Jest to jednak postępowanie bardzo uproszczone. W postępowaniu tym w ogóle nie bada się orzeczenia pod względem merytorycznym (tj. czy jest ono prawidłowe), a badanie czy spełnia ono warunki przedstawione powyżej przy omawianiu problematyki uznania, może mieć miejsce tylko przed sądem II instancji, tj. jeżeli inny zainteresowany sprzeciwia się stwierdzeniu wykonalności i zaskarży orzeczenie sądu I instancji o stwierdzeniu wykonalności.

10. Najważniejsze kwestie dotyczące europejskiego poświadczenia spadkowego

- Europejskie poświadczenie spadkowe jest nowym dokumentem służącym do wykazywania potwierdzonych w nim praw do spadku po danej osobie. Przeznaczone jest ono przede wszystkim na potrzeby wykazywania tych praw za granicą, tj. w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, niż to, w którym poświadczenie zostało wydane. Można się nim jednak skutecznie posługiwać także w państwie, w którym zostało wydane.
- Europejskie poświadczenie spadkowe nie zastępuje krajowych dokumentów służących podobnym celom. W Polsce będzie więc funkcjonować – jako alternatywa – obok sądowego postanowienia o stwierdzenia nabycia spadku oraz notarialnego aktu poświadczenia dziedziczenia.

- Europejskie poświadczenie spadkowe może być wydane tylko wówczas, jeżeli wszystkie okoliczności istotne dla wydania poświadczenia są ustalone w sposób niewątpliwy i nie są przez zainteresowanych kwestionowane. Jeżeli warunek ten nie jest spełniony, w celu ustalenia praw do spadku należy skorzystać z postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i dopiero po wydaniu prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku ewentualnie ubiegać się o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego.
- Największą zaletą europejskiego poświadczenia spadkowego jest to, że dla swej skuteczności w innych państwach członkowskich UE związanych rozporządzeniem nie będzie wymagało uznania ani stwierdzenia wykonalności.
- W Polsce europejskie poświadczenie spadkowe będzie można uzyskać w postępowaniu prowadzonym przez sąd rejonowy albo o notariusza – według wyboru zainteresowanych. Wniosek o wydanie poświadczenia będzie można złożyć na specjalnym formularzu, z tym że skorzystanie z formularza nie jest obowiązkowe (ułatwi jednak wnioskodawcy podanie we wniosku wszystkich wymaganych informacji). Opłata od wniosku złożonego do sądu wynosić będzie 300 zł, a maksymalna stawka taksy notarialnej – 400 zł. Europejskie poświadczenia spadkowe będzie wydawane na formularzu według jednolitego wzoru obowiązującego we wszystkich państwach członkowskich UE związanych rozporządzeniem. Na postanowienie sądu rejonowego dotyczące europejskiego poświadczenia spadkowego oraz czynność notariusza dotyczącą europejskiego poświadczenia spadkowego przysługiwać będzie zażalenie do sądu okręgowego.

11. Materiały źródłowe

Teksty omówionych wyżej przepisów są dostępne w następujących publikatorach i na stronach internetowych pod następującymi adresami:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego: Dz. Urz. UE L 201 z 27.07.2012 str. 107; sprostowania Dz. Urz. L 344 z 14.12.2012, str. 3 oraz Dz. Urz. UE L 060 z 2.03.2013 str. 140; <http://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02012R0650-20120705&qid=1439191840160&from=PL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02012R0650-20120705&qid=1439191840160&from=PL)

- formularz wniosku o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego: Dz. Urz. UE L 359 z 16.12.2014, str. 50; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1329&rid=4>

- ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw: Dz. U. poz. Dz. U. poz.1137.

Opracowali:

Agata Srokowska, sędzia w Departamencie Legislacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości

Andrzej Ryng, sędzia, Zastępca Dyrektora Departamentu Legislacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości